

Asia: VN/12980/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi digipalvelulain 6 a §:n muuttamisesta (tekoäly neuvonnassa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aalto-yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä digipalvelulain 6a§:n muuttamiseksi.

Aalto-yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä digipalvelulain 6a§:n muuttamiseksi.

Aalto-yliopisto pitää valmistelun tavoitetta kannatettavana ja lakimuutosta yhtenä keskeisenä elementtinä digitalisaation tavoitteiden saavuttamiseksi. Digitalisaatiokehityksellä ja tekoälyavusteisilla työkaluilla tavoitellaan toiminnan tehostamista ja kustannustehokkuutta sekä neuvonnan laadun ja saatavuuden parantamista kuitenkin säilyttäen hyvän hallinnon, oikeusturvan, yhdenvertaisuuden ja virkavastuun toteutuminen. Yliopiston näkökulmasta on keskeistä varmistaa, että sääntely on selkeää, suhteellista ja yhteensopivaa EU-velvoitteiden kanssa sekä että käytännön toimeenpano onnistuu kustannustehokkaasti ja oikeusturvaa vaarantamatta.

Aalto-yliopisto haluaa nostaa hallituksen esityksestä esille seuraavat kohdat, joihin valmistelun jatkuessa on syytä kiinnittää huomiota:

- Digitalisaatiokehityksellä ja tekoälyavusteisilla työkaluilla tavoitellaan toiminnan tehostamista ja kustannustehokkuutta. Hallituksen esityksessä on tunnistettu järeät toimenpiteet ja vaatimukset koskien tiedon laatua ja palveluiden riskien hallintaa ja palvelun laadun jatkuvaa seurantaa. Keskeinen on myös vaatimus huolehtia monikielisen neuvonnan laadun toteutumisesta yhdenvertaisella tavalla. Nämä tavoitteet edellyttävät käytännössä merkittäviäkin investointeja ja henkilötyötä, jolloin kriittisesti arvioitavaksi jää tosiasialliset mahdollisuudet saavuttaa kustannustehokkuutta ainakaan lyhyellä aikavälillä.

- Vahingonkorvausoikeudellisten vastuiden osalta lähtökohtana näyttää olevan se, että vastuu kohdentuu järjestelmän luomiseen ja ylläpitoon sekä laadunvalvontaan ja riskienhallintaan, ei niinkään yksittäisiin ohjeisiin. Lakiesityksessä mainitaan silti luottamuksensuoja myös tekoälyn kautta annetussa neuvonnassa. Lain taustatöissä olisi syytä olla analysointia siitä, miltä osin luottamuksensuoja voi syntyä, esimerkiksi voiko merkitystä olla sillä, että asiakas tietää kyseessä olevan tekoälyn avulla tuotettu neuvontapalvelu ja palvelu ohjaa varmistamaan tiedon fyysiseltä asiantuntijalta.

- Esityksen perusteluissa on syytä korostaa myös sopimus- ja valvontavaatimuksia (mm. tietosuoja, tietoturva, datan sijainti, lokitus ja auditointi, mallipäivitysten hallinta), koska vastuu näistä jää viranomaiselle.

- Esityksen perusteluissa olisi syytä tuoda esille enemmän esimerkkejä siitä, mitä suunnittelussa on erityisesti ratkaistava. Perusteluissa tulisi olla analyysi siitä, millä edellytyksin saumaton asiointiketju toteutetaan siten, ettei neuvonta muutu tosiasiasa automatisoiduksi päätökseksi ilman laillista perustaa, ja miten käyttäjää informoidaan neuvonnan vaihtumisesta muuksi toiminnaksi ja asiarekisteröitäväksi asiaksi.

- Rikosoikeudellisen virkavastuun osalta esitystä ja sen perusteluita on tarkennettava. Ehdotetun 6 a §:n 3 momentin mukaan ”Viranomaisen on nimettävä 2 momentin mukaisten velvoitteidensa toteuttamisesta vastuussa oleva henkilö. Viranomaisen palveluksessa olevaan julkisyhteisön työntekijään sovelletaan hänen tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä hoitaessaan virkamiehen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta.”

- Yliopistolain 34 § mukaan yliopiston henkilöstön ja toimielimen jäsenen rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain 40 luvussa. Rikoslain 40 luvun 11 §:n mukaisesti julkisyhteisön työntekijällä tarkoitetaan muun muassa henkilöä, joka on työsopimussuhteessa yliopistoon. Rikoslain 40 luvun 12 §:n mukaan virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista luottamustehtävää hoitavaan henkilöön ja julkista valtaa käyttävään henkilöön, mutta rajoitetummin julkisyhteisön työntekijään.

- Ehdotettua 6 a §:n 3 momenttia perustellaan esityksessä sillä, että virkavastuun kohdistuminen olisi ennakoitavaa, siinä ei olisi aukkoja, eikä se olisi mielivaltaisesti riippuvaista tehtävää hoitavan työntekijän palvelussuhteen muodosta. Esityksen perusteluissa ei oteta kuitenkaan kantaa siihen, miksi 3 momentissa ei viitata esimerkiksi ainoastaan 2 momentissa mainittuihin tehtäviin vaan viitataan koko pykälässä tarkoitettuihin tehtäviin jättäen epäselväksi, että mitkä kaikki tosiasialliset neuvontapalvelun järjestämisen ja toteuttamiseen liittyvät työtehtävät voivat olla tämän julkisyhteisön työntekijän laajennetun virkavastuun piirissä. Asia tulisi tarkentaa esitykseen tai tuoda ainakin riittävät perustelut nykyiselle muotoilulle.

Zitting Eija

Aalto-yliopisto - Petri Suomala, koulutuksesta vastaava vararehtori